

Optoning og nedtoning

Handlinger udføres med en vis kraft. De kan udføres hårdt eller blødt. Sådan er det også med sproghandlinger. Du kan informere med fuldstændig overbevisning eller tøvende og usikkert. Du kan regulere andres handlinger hårdt og kontant eller forsigtigt. At skrue op og ned for sproghandlingernes kraft kaldes at optone og nedtone. Det gør du med sproglige midler.

Et eksempel kan være at en anden har din telefon, og at du vil have den tilbage. Du har brug for at regulere handlinger, for at sige hvad der svarer til *Giv mig min telefon!* Det kan du gøre på forskellige måder. Du kan skrue på styrken i anvisningen ved at variere den sproglige form. Blandt virkemidlerne er de følgende.

Sproglig form i ned- og optoninger

Indirekte sproghandling

Du kan nedtone ved at undgå en direkte ordre og i stedet være indirekte. *Vil du række mig min telefon? Kan du nå/se min telefon? Jeg vil gerne bede om min telefon* er således nedtonede reguleringer fordi de er indirekte.

Spørgsmål

Et middel der ofte bruges til at nedtone, er at stille spørgsmål. Reguleringer af handlinger der indledes med *Kan du række mig ...*, *Vil du give mig ...* og lignende, er nedtonede.

Datid og negation

Man kan også bruge datid og negation. *Ville du række mig ...*, *Vil du ikke række mig ...*, *Du ville vel ikke række mig ...* og *Jeg kunne vel ikke få dig til at ...* er nedtonede.

Adverbier

Adverbier kan også bruges nedtonende, eksempelvis adverbierne lige, godt og gerne og i mere formelt sprog adverbiet *venligst*: *Vil du gerne lige række mig ...*, *Kunne du ikke godt ...*, *Vil du venligst række mig ...*

fra "Sproghandlinger" (Jan Scheuer)

~ 2019 102-6114-10000...

Satellithandlinger

Satellithandlinger er betegnelsen for sproghandlinger der er placeret rundt om den sproghandling der rummer det egentlige ærinde. De kan være efterstillede: *Giv mig min telefon. Jeg skal lige ringe til min mor.* Og de kan være foranstillede: *Du ser ud som en rask dreng. Vil du række mig min telefon?* og *Puha, hvor er jeg træt. Giver du mig ikke lige min telefon?* Satellithandlingerne kan nedtone reguleringen af handlinger ved på den ene eller den anden måde at begrunde dem.

Tiltaleformer

Sproghandlingerne kan desuden nedtones med forskellige afvæbnende tiltaleformer. Man kan kalde hinanden *skat, hjerte, bro, homie, min ven, mand* og meget andet for at gøre handlingen mere venlig og blid. *Giv mig min telefon, skat, så er du min baby!* er på trods af at der anvendes en direkte ordre, en nedtonet regulering. Tiltalen *skat* og satellithandlingen *så er du min baby* tager brodden af ordren.

Betydning i ned- og optoning

Nedtoning består i at du rent sprogligt tager så meget pres af den anden som muligt. Det må helst ikke fremstå som om at du slet og ret forlanger noget af den anden. Den anviste handling skal derimod gøres mere frivillig. Indirekte sproghandlinger med brug af spørgsmål gør handlingen mere frivillig. *Vil du give ...* siger du, til forskel fra *Giv!* Datid og negation gør handlingen mere usandsynlig. *Du kunne vel ikke række mig min telefon?* siger du, og udtrykker på den måde en formodning om at den anden sandsynligvis slet ikke kan. Du beder så knap nok om det, for du siger jo samtidig at det nok ikke kan lade sig gøre. Adverbier kan bruges til at gøre den anviste handling mere ubetydelig. *Vil du lige give mig den?* beder om en mindre tjeneste end *Vil du give mig den?* Det man lige kan gøre, er jo hurtigt gjort. Satellithandlingerne kan gøre presset på den anden til noget der følger af omstændighederne, og altså ikke skyldes dit egoistiske forlangende.

Optoning udfører du omvendt ved at være direkte. Du giver en direkte ordre: *Giv mig min telefon!* Datid og negation er altid nedtonende og kan ikke bruges, men adverbier, satellithandlinger og tiltaleformer kan også bruges optonende. Det kan komme ud som: *Hey, giv mig omgående min telefon, brormand, ellers får du problemer!* Her har du givet en hård ordre.